

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

---

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
januari 2018 – 39^e jaargang, nr. 155

BESTUUR

Voorzitter telefoon
R.W. Hemmes   Thorbeckelaan 74   2564 BS Den Haag   070 - 368 35 66

Secretaris telefoon
G.J. Staal   Oranje Nassaulaan 52   3708 GE Zeist   030- 692 27 92
e-mail: staalgj@gmail.com

Penningmeester telefoon en fax
Ch.H. Bartelings   Thomas Jeffersonlaan 437 2   285 AP Rijswijk   070 - 394 14 67
e-mail: ch.h.bartelings@planet.nl

Lid
R.A. Grisnigt   Canadalaan 25   4631 NT Hoogerheide   0164 - 61 34 15

Schakel redactie telefoon en fax
Ch.H. Bartelings   Thomas Jeffersonlaan 437   2285 AP Rijswijk   070 - 394 14 67
e-mail: ch.h.bartelings@planet.nl

BANKREKENINGEN

ING Bank: NL54 INGB 0000 3595 00 BIC: INGBNL 2A
ABN-AMRO Bank: NL63 ABNA 0545 5468 26 BIC: ABNANL 2A

Website: www.engelandvaarders1940-1945.nl

Het volgende nummer zal verschijnen in april 2018.
Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 maart 2018.

JANUARI 2018

Ik hoop dat het afgelopen jaar alles goed is gegaan en het gezond voor u is verlopen. Na een rustige herfst, althans bij ons, is het nu winter. Ik hoop dat u gezellige kerstdagen hebt gehad en ik wens u een gelukkig en gezond 2018.

Op 19 oktober werd in Doorn door het bestuur van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945, waar twee van onze bestuursleden deel van uitmaken, de laatste vergadering in 2017 gehouden. Het aantal aangesloten lieden, die zich in de oorlog tegen de Duitsers hebben verzet, is zodanig terug gelopen, dat het bestuur heeft besloten de SSV op te heffen.

Aangezien het Comité 4 en 5 mei heeft besloten dat 2018 het jaar van het Verzet zal zijn en in 2018 de herdenking van de bezetting en de viering van de bevrijding zullen worden georganiseerd in het kader van het verzet van toen, zal de opheffing met ingang van 1 januari 2019 geschieden.

Allen, die in het jaar van het Verzet aanwezig willen zijn bij de herdenking op 4 mei en de viering op 5 mei in Amsterdam, kunnen bij onze secretaris een aanmeldingsformulier aanvragen.

Op 16 november was uw voorzitter uitgenodigd aanwezig te zijn bij de herdenking bij het Monument van Verdraagzaamheid. Dit monument staat in Haelen in Limburg, in de buurt van Roermond. Daarbij worden Geallieerde Veteranen en Duitse Veteranen uitgenodigd. Het is voor velen onbeschrijflijk te zien dat een Joodse veteraan met een Duitse veteraan hand in hand een krans legt.

Het was een geweldig idee van de mensen, die dit monument hebben bedacht dat de tijden zijn veranderd en de vrede voor alle Europeanen geldt. Ik kan een ieder aanbevelen om daar eens te gaan kijken.

Op 28 november hebben wij, op haar sterfdag, een korte herdenking gehouden bij het monument van Koningin Wilhelmina, tegenover het Koninklijk Paleis aan het Noordeinde in Den Haag. Met een kopje koffie toe bij de Raad van State. Wij zijn het personeel van de Raad van State dankbaar voor de medewerking daarbij.

Op 1 december hebben wij, op de sterfdag van onze Beschermheer Prins Bernhard, een herdenking gehouden in de Grote Kerk in Delft. Hier was medewerking van het personeel van de Gemeente Delft, waar wij heel dankbaar voor zijn.

Het feit dat Sara, de kleindochter van onze overleden bestuurder Jacob de Mos, ons jaarlijks assisteert bij de regeling van deze evenementen is voor ons bestuur van onschatbare waarde. Wij hopen dat zij het nog heel lang vol kan houden.

Nogmaals u allen met familie en kennissen een gelukkig en gezond nieuwjaar.

Ik hoop dat velen een aanmeldingsformulier aanvragen om in het jaar van het verzet op 4 en 5 mei aanwezig te zijn in Amsterdam.

Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

VAN DE PENNINGMEESTER

Allereerst wens ik alle lezers van De Schakel en hun dierbaren een Goed en Gezond 2018 toe.

Zoals gebruikelijk wordt in de eerste Schakel van het jaar het richtbedrag voor de jaarlijkse bijdrage vermeld, dat minstens € 35 is. Voor lezers van de Schakel die geen Engelandvaarders zijn, is genoemd bedrag een bijdrage voor de kosten van het abonnement voor de kwartaal uitgave.

In Nederland wonende Engelandvaarders en belangstellenden ontvangen een acceptgiroformulier ter vereenvoudiging van de overschrijving. Op het acceptgiroformulier onder de vermelding van het bedrag van de bijdrage graag het eigen IBAN ING Bankrekeningnummer of het eigen ABNAMRO Bankrekeningnummer invullen in het daarvoor bestemde vakje.

In het buitenland wonende Engelandvaarders, weduwen van Engelandvaarders of donateurs die rekeningen bij Nederlandse bankinstellingen hebben, kunnen op de meest eenvoudige wijze voor de betalende en de ontvangende partij de jaarlijkse- en reüniebijdragen overschrijven op één van de bankrekeningnummers van ons Genootschap, t.w.:

ING bank : NL54 INGB 0000 3595 00 BIC INGBNL 2A

ABN-AMRO bank : NL63 ABNA 0545 5468 26 BIC ABNANL 2A

allebei ten name van Penningmeester Stichting Genootschap Engelandvaarders te Rijswijk ZH.

Andere mogelijkheden voor degenen die in het buitenland wonen, zijn om bijdragen in contanten (zo mogelijk Euro's of anders valuta van het land van vestiging) of per cheque te zenden naar het adres van de penningmeester vermeld op de eerste pagina van De Schakel.

Let wel: het tarief van banken voor het op onze rekening bijschrijven van ontvangen cheques is relatief hoog, maar een enveloppe met contant geld kost slechts porto!

Zoals bekend dienen onze inkomsten uit de jaarlijkse bijdragen en donaties in de eerste plaats om ons 'communicatiemedium' de Schakel te produceren en te verzenden. Daarnaast is er ook nog een steeds groeiend aantal zieken die, wanneer ons dat bekend is, van het bestuur namens u allen een bloemetje ontvangen. Bovendien worden waar mogelijk attenties verzorgd bij het ook steeds groeiend aantal overledenen. Ondanks de zeer welkome bedragen hoger dan het richtbedrag, die wij gelukkig ook vorig jaar ontvingen van een aantal lezers, waarvoor wij zeer dankbaar zijn, konden niet alle kosten worden gedekt, omdat nog van een groot aantal lezers helaas wederom geen bijdrage werd ontvangen. Wij zouden graag zien dat alle ontvangers van De Schakel een jaarbijdrage overmaken of toezenden, opdat wij de doelstellingen van onze Stichting kunnen nastreven en De Schakel kunnen blijven uitgeven.

Charles Bartelings

IN MEMORIAM BARTHOLD THEODOOR WILHELM VAN HASSELT _____

Op 2 augustus 2017 overleed in de Verenigde Staten op 94 jarige leeftijd Engelandvaarder Barthold Theodoor Wilhelm van Hasselt. Hij werd geboren op 21 februari 1923 te Batavia in Nederlands-Indië. Zijn vader was een civiel ingenieur, eveneens in Indië geboren, die na een korte tijd in Tilburg te hebben gewerkt verder carrière maakte in Indië bij de Indische Waterstaat en bij 's Lands Burgerlijke Openbare werken. Deze zou op 14 maart 1942 te Bandoeng als gevolg van de Japanse oorlogshandelingen overlijden.

Barthold jr volgde lager onderwijs deels in Indië en deels in Nederland. Ook zijn middelbare schooltijd bracht hij in Nederland door. Een diploma HBS-B wist hij niet te behalen; hij was gezakt voor zijn eindexamen en toen hij het laatste jaar overdeed kreeg hij een oproep voor de Arbeitseinsatz. Hij besloot daarop Nederland te verlaten en naar Engeland te gaan.

Samen met zijn vriend Harry Wins vertrok hij op 23 oktober 1943 naar Weert; hij had gehoord dat het daar mogelijk was om te voet de grens met België te passeren. Vanuit het net over de grens gelegen Hamont reisden zij naar Brussel waar een kennis van Van Hasselt woonde. Deze bracht hem in contact met ds AG.B. ten Kate die vervolgens voor Belgische identiteitsbewijzen zorgde en voor een vervolgroute naar Frankrijk. Als Belgische spoorwegambtenaren verkleed gingen zij per trein bij Blandin en Baisieux de grens over naar Lille. Daar wisselde de vertegenwoordiger van de Nederlandse Centrale Onderlinge in Lille, de heer Verdoorn, hun Belgische franken in voor Franse; hij zette hen vervolgens op de trein naar Parijs. In Parijs verbleven zij eerst een aantal dagen in hotel Venetia op Montparnasse waar zij onder de hoede waren van Anika Neyssel, een lid van de Dutch-Paris groep. Na een dag of tien kregen zij van Catherine ('Okkie') Okhuysen en van Gabrielle Weidner, die ook voor Dutch-Paris werkten, nieuwe Franse persoonsbewijzen. Van Hasselt en Wins vertrokken rond 14 november 1943 uit Parijs naar Toulouse. Daar meldden zij zich in de bekende Panier Fleurie bij Suzie Kraaij, eveneens van de Dutch-Paris organisatie.

Na een verblijf van een dag of tien in de Panier Fleurie vertrok Van Hasselt op 25 november 1943 met een groep van 12 Nederlanders en 13 Fransen, waaronder twee gidsen). Wins bleef achter omdat hij last van een oorontsteking had; hij zou wat later de Pyreneeën oversteken en na een enigszins tumultueus verblijf in Madrid pas in november 1944 in Engeland arriveren.

Bij de groep van Van Hasselt zaten ook onder andere Perlstein, Bambergen, Schiff en Valk Lucassen, evenals Ubbink en Weisglas. Bij Canejan kwam de hele groep Spanje binnen. Na hun arrestatie door de Spaanse Guardia Civil werden ze allen overgebracht naar Lerida, ook een bekende plaats voor Engelandvaarders. Hier verbleef Van Hasselt tot 9 februari 1944. Vandaar reisde hij via Barcelona naar Madrid. Op 24 februari vertrok hij met een groep via Portugal naar Gibraltar. Daar werd hij tezamen met een grote groep Nederlandse Engelandvaarders ingescheept op 9 maart en arriveerde hij op 16 maart 1944 in Liverpool.

In Londen bij het Recruiteringsbureau voor de Nederlandse Strijdkrachten gaf Van Hasselt een plaatsing voor de koloniën als voorkeur op. Dat was ook niet zo vreemd met zijn achtergrond. In oktober 1944 kwam hij in Australië aan met de bedoeling dat hij opgeleid zou worden tot B.B. ambtenaar. Maar in november 1944, kort naar zijn aankomst, koos hij toch voor een opleiding tot vlieger en werd hij op 29 december 1944 aangewezen voor die opleiding bij de Initial Training School te Somers. Er volgden diverse vervolg-opleidingen, laatstelijk tot jachtvlieger, waarna hij in oktober 1945 geplaatst werd bij het Personnel and Equipment Pool (PEP) squadron. In april 1946 volgde zijn plaatsing bij het 10e Transport Squadron.

Eind september 1946 vertrok hij met het ms Sibajak weer naar Nederland om daar te worden gedemobiliseerd als Tijdelijk Reserve Tweede Luitenant Vlieger-Waarnemer bij de Militaire Luchtvaart van Nederlands-Indië.

Barthold van Hasselt zou in 1953 naar de Verenigde Staten emigreren waar hij ging werken in de suiker- en melassehandel.

Hij was drager van het Kruis van Verdienste en van het Verzetshedenkingskruis.

Sierk Plantinga

Het Museum Engelandvaarders, hopelijk bij velen van u bekend, bestaat twee jaar. Dit was een goede aanleiding om met iedereen, waarvan vele vrijwilliger zijn, die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van het Museum, uit te nodigen voor een bedankdiner. Het was ook een goede gelegenheid om te vertellen hoe het gaat met het museum. Hieronder volgt een samenvatting van de presentatie die Paul Bartelings, vice voorzitter van het museum, gaf tijdens het feestelijk diner waaraan zo'n veertig gasten deelnamen.

Na de opening door Zijne Majesteit Koning Willem Alexander op 4 september 2015 is er veel gebeurd. Het was buitengewoon spannend om alles op tijd voor de opening klaar te krijgen zoals de indrukwekkende film in ruimte C, de vloerprojectie in ruimte D, alle audiopresentaties en video's en niet te vergeten de database. Gelukkig is dat uitstekend gelukt. Alléén het weer was tijdens de opening stormachtig en nat. Maar dat had absoluut geen invloed op de uitermate geslaagde opening van het Museum met indrukwekkende speeches in Hotel Van Oranje en een prachtige openingsceremonie bij de ingang van het Museum. Initiatiefnemer Eddy Jonker overhandigde Koning Willem Alexander de herinneringspenning van het Museum met daarop de waarden van ons Museum: initiatief nemen, in actie komen, moed tonen en doorzetten. Na deze officiële opening was het publiek van harte welkom in het Museum.

Sinds de opening is er veel gebeurd in het museum op verschillende gebieden qua organisatie en interieur. We hebben vele bezoekers mogen verwelkomen. Er is veel gedaan aan promotie van het museum. We werken enorm hard aan de database van Engelandvaarders en helpers.

Organisatie en interieur

Op dit moment werken er zo'n 10 vrijwilligers in het museum. Dit zijn vrienden van het museum die zich op een geweldige manier inzetten om het de bezoekers zo aangenaam en interessant mogelijk te maken. Zij beantwoorden vragen en verzorgen, op aanvraag, rondleidingen voor groepen vanaf 10 personen. Er is een aantal noodzakelijke veranderingen in het museum aangebracht in de bunker waarin het Museum is gehuisvest. Het kan erg koud en tochtig zijn in de bunker daarom hebben wij een glazen deur en een verwarming aangebracht. Om het verblijf te veraangename kunnen wij de bezoekers een kopje koffie of thee aanbieden in de koffiehoeke in de stijl van de 40er jaren. Er is een mooie kaart opgehangen waarop de vertrekplaatsen van de "routes over zee" te zien zijn. We hebben een assortiment boeken over Engelandvaarders te koop. In een

museum over de Tweede Wereld Oorlog mag een foto en tekst van Sir Winston Churchill niet ontbreken. We hebben een prachtige foto opgehangen met zijn woorden: *“We shall defend our island, whatever the cost may be, we shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills; we shall never surrender.”* We krijgen gelukkig steeds meer spullen van en over Engelandvaarders. Daarom hebben we een tweede vitrine aangeschaft. Die heeft ook een mooie plaats gekregen. Er is een kopie van het erepaneel, het drieluik van de Erebegraafplaats in Loenen opgehangen. Daarop staan de namen van de omgekomen Engelandvaarders. De zaal met Engelandvaarders van andere landen is aangepast en de informatie is beter toegankelijk gemaakt.

Vele bezoekers

We krijgen gelukkig veel bezoekers in ons museum. Tot nu toe ongeveer 13.000, waarvan 12 % onder de 12 jaar. We streven ernaar om vooral nog meer jongeren naar het museum te krijgen. Heel bijzonder was natuurlijk het bezoek van de Koning bij de opening. In augustus van dit jaar mochten we prinses Beatrix ontvangen.

Ook dat was een bijzonder bezoek met een klein gezelschap. Prinses Beatrix was zeer geïnteresseerd en sprak veel lof uit over het Museum. In april 2016 nam Gerdi Verbeet, voorzitter van het Nationaal Comité 4-5 mei, het eerste exemplaar van het boek "Ik wil nooit meer oorlog" in ontvangst met daarin 8 interviews met Engelandvaarders. Gedurende de eerste twee jaren heeft een aantal groepen ons museum bezocht van de plaatselijke Brandweer tot diverse Service Clubs. Ook scholen hebben belangstelling voor het Museum. Speciaal voor scholen hebben we lesmateriaal en speciale rondleidingen. We zijn bezig de scholen in de wijde omgeving rechtsreeks hiervoor te benaderen en hopen dat ze het thema Engelandvaarders tijdens de geschiedenislessen zullen bespreken inclusief een bezoek aan het Museum. Leuk was het bezoek van de crew van de musical Soldaat Van Oranje. De spelers die iedere avond Engelandvaarders spelen, hadden nog nooit een Engelandvaarder gesproken en waren zeer geboeid door het verhaal verteld door Eddy Jonker zelf. Interessant was het bezoek van Prof. Von Der Dunk, een zeer prominente hoogleraar Geschiedenis. Hij heeft ook een artikel geschreven over het belang van Museum. Wij zijn altijd heel blij als de echtgenote en de dochter van Erik Hazelhoff Roelfzema een, soms onverwacht, bezoek brengen aan het Museum. Zij zorgen altijd voor een speciale sfeer. Ze zijn er al vele malen geweest.

Promotie van het Museum

Wij werken hard aan de promotie van het Museum. Niet alleen door een website en een facebook pagina maar ook door aanwezigheid op belangrijke evenementen. Zo zijn de jaarlijkse Bunkerdagen en de Veteranendag goede gelegenheden om het museum te promoten. Onze brochures liggen bij de grote hotels in Noordwijk. Daarnaast is er de afgelopen jaren een aantal artikelen gepubliceerd in (regionale) dagbladen en magazines naar aanleiding van bijzondere bezoeken. We hebben al geruime tijd goed contact met de organisatie van de Musical Soldaat Van Oranje en proberen met hen mee te doen in campagnes. Er staat een advertentie in het programmaboekje. Binnenkort wordt de tweede ANWB Engelandvaarders fietsroute geopend met het Museum als onderdeel. We zijn aanwezig bij diverse netwerkorganisaties voor musea over de Tweede Wereld Oorlog.

Onlangs was het bestuurslid Jaap Rosen Jacobson op televisie tijdens een uitzending van Business Class (RTL 7). Er zijn nog meer plannen om het Museum nog meer op landelijke schaal bekend te maken. Wij hopen dit plan de komende maanden gereed te hebben.

De Database

De database is één van de pronkstukken van het Museum. Het Museum wil het kenniscentrum over de Engelandvaarders zijn. De database is daarvoor een heel belangrijk middel. We willen zoveel mogelijk informatie over Engelandvaarders en helpers daar digitaal in opslaan. Op dit moment staan er meer dan 2500 persoonskaarten in. Een groot aantal daarvan heeft niet alleen een tekst en verhaal over vertrek en aankomst en met wie de tocht is gemaakt, maar ook een foto en soms een video. Naast het opslaan, is het toegankelijk maken van de informatie ook belangrijk. De database ontwikkelt zich steeds meer tot 'een zoek en vindt' systeem waar iedereen snel toegang krijgt tot bekende en onbekende Engelandvaarders. Ook als een bezoeker wil weten of er Engelandvaarders uit hun eigen buurt komen, dan kan dat via de database. We kunnen met behulp van de database bijzondere thema's, routes of personen uitlichten zoals het verhaal van Erik Hazelhoff Roelfzema of een bepaalde groep Engelandvaarders die over de land zijn gegaan.

Het Museum is een bijzonder museum waar de komende tijd nog veel nieuws te zien zal zijn omdat we meer objecten van Engelandvaarders in ontvangst mogen nemen en omdat het onderzoek over Engelandvaarders nog lang niet gereed is. Als u informatie heeft over Engelandvaarders, goederen of documenten dan hebben we daar uiteraard zeer veel belangstelling voor. U kunt hiervoor het volgende mail adres gebruiken: info@museumengelandvaarders.nl

Paul Bartelings

VACATURE

Het bestuur van de Stichting Museum Engelandvaarders is op zoek naar een

PENNINGMEESTER

Deze vacature betreft een vrijwilligersfunctie.

Profielchets:

- Een medebestuurder met ervaring en/of opleiding op financieel gebied, verantwoordelijk voor het vaststellen en bewaken van het financiële beleid en voeren van de financiële administratie.
- Ervaring met financiële administratie van stichtingen/verenigingen.
- Kunnen denken op hoofdlijnen en in staat zijn om de lange termijnvisie voor de stichting in het oog te houden.
- Affiniteit met Engelandvaarders, museumwezen en/of Noordwijk e.o. strekt tot aanbeveling.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de huidige penningmeester Kees Hol (06-53728948, keeshol@hotmail.com) of de voorzitter Victor Salman (06-22248082, info@salman.nl).

U kunt uw sollicitatie mailen naar info@museumengelandvaarders.nl t.a.v. de secretaris Hans Hinnen.

HET EERSTE ENGELANDVAARDERSGALA EN DE UITREIKING VAN DE ENGELANDVAARDER AWARD VOOR VRIJHEID EN BEVRIJDING _____

Op woensdag 15 november 2017 werd in Hotels van Oranje te Noordwijk een groots Engelandvaardersgala gehouden. Deze fundraisingavond (een couvert kostte € 400,-) werd georganiseerd door de Stichting Engelandvaarders Gala; hierin participeren het Museum Engelandvaarders, Soldaat van Oranje-de Musical en Hotels van Oranje.

Het was (en is) de bedoeling om met het bijeengebrachte geld het doorgeven van het verhaal over de Engelandvaarders mogelijk te maken. De Stichting wil graag dat jongeren in het voortgezet onderwijs met bussen de musical en het museum komen bezoeken zodat ook zij vernemen hoe Engelandvaarders er alles voor over hadden om de vrijheid van Nederland te herwinnen en een einde te maken aan het moorddadige Nazi-regiem dat Nederland bezette; om hen duidelijk te maken wat rechteloosheid en onderdrukking betekent en dat daar met succes weerstand tegen geboden kan worden, ook in deze tijd. Het Engelandvaarders verhaal spreekt nog steeds een groot aantal mensen aan, getuige ook de ondertussen meer dan twee miljoen mensen die naar de musical kwamen kijken.

Zo'n 200 tafelgasten waren aanwezig bij het diner, waaronder ook een paar Engelandvaarders zoals Charles Bartelings en Eddy Jonker. Andere prominente aanwezigen waren onder meer prins Pieter-Christiaan van Oranje-Nassau, Van Vollenhoven, majoor Marco Kroon RMWO, Herman van Veen, actrice Monique van der Ven met haar man Edwin de Vries welke laatste het script schreef voor de musical. Tijdens het diner waren er optredens van jazz-zangeres Sazz Leonore, gitariste Edith Leerkes, Big Band en Roos en leden van de cast van de musical Soldaat van Oranje; zij traden allen vrijwillig op.

Tijdens het diner werden er een verloting en een veiling van bijzondere stukken gehouden. In totaal werd er op deze avond zo'n € 152.000,- gegenereerd door de verkoop van de tafels, de lotenverkoop, de veiling en ook de bijdragen van leveranciers die als sponsors optraden.

Dit grote bedrag zal gelijkmatig verdeeld worden tussen het Engelandvaarders-museum en de Stichting Educatieve Theaterprojecten, een stichting van Soldaat van Oranje-de Musical.

In het begin van de avond werd voor het eerst de 'Engelandvaarder Award voor Vrijheid en Bevrijding' uitgereikt. De Award bestaat uit een kleine sculptuur die is vervaardigd door de kunstenaar Rafael Hermans. Deze prijs waarvan het de bedoeling is om die jaarlijks toe te kennen, is ingesteld door een stichting Engelandvaarders voor Vrijheid en Bevrijding, en is een teken van grote erkenning en respect voor de persoon of organisatie die zich op inspirerende wijze inzet om de voortdurende strijd voor vrijheid en bevrijding zinvol en leerzaam te doen zijn voor mensen van vandaag en morgen.

De eerste Award werd uitgereikt aan Engelandvaarder Eddy Jonker; hij heeft als mede-oprichter en eerste voorzitter van het Museum Engelandvaarders een zeer grote rol gespeeld bij de totstandkoming van het museum dat op 4 september 2015 door koning Willem-Alexander werd geopend. Eddy Jonker heeft zich er steeds voor ingezet om aan jonge mensen te vertellen over zijn motivatie om in de Tweede Wereldoorlog naar Engeland te gaan en vandaar uit te strijden voor vrijheid en recht, en hoe de waarde van die begrippen ook nu nog van groot belang is.

Sierk Plantinga

In de serie reisverhalen staat deze keer centraal: stuurmansleerling Marinus Hendrik van Zweeden uit Rijswijk(geb. 13-9-1920), die Nederland verliet in het voorjaar van 1943 en op 10-5-1944 in Londen arriveerde. Toen hij zich in 1989 vanuit Nieuw Zeeland, waar hij toen woonde, aanmeldde bij het Genootschap Engelandvaarders, stuurde hij het volgende reisverslag mee:

Het moet in het voor jaar van 1943 geweest zijn, toen, op een morgen heel vroeg, een Duitse overvalwagen voor onze deur stopte en, nadat er gebeld werd en mijn moeder de voordeur openmaakte, een stel Duitse en Hollandse SSers de zitkamer binnenstormde, met getrokken revolvers. Wij zaten net te luisteren naar de Engelse radio.

Klaarblijkelijk was een of andere hoge SSer doodgeschoten en, als tegenmaatregel, werden 1200 jonge mensen opgepakt, waaronder mijn broer Jaap en ik. Weinig vermoedde ik toen dat deze gebeurtenis een grote invloed zou uitoefenen op de rest van mijn leven.

We werden naar het politiebureau gebracht waar we nog een stuk of 30 jongens aantroffen, waaronder verscheidene die we kenden. Alles werd niet zo serieus genomen en we dachten 's avonds wel weer naar huis te mogen gaan. Dit ging echter niet door en 's avonds werden we per trein naar Vught gebracht. Dit concentratiekamp was toen nog bijna nieuw en ofschoon er al gevangenen waren, in de bekende blauw-witte pyama/kleding, er waren toch nog een hoop barakken leeg. In de loop van de volgende weken werden er meer en meer gevangenen binnengebracht, waaronder veel joden.

Dit was de eerste keer in mijn leven dat ik zag hoe laag een mens kan zinken. De joden werden door de bewakers zwaar mishandeld en het was een droevige situatie. Wij werden als gijzelaars behandeld, behoeften ons niet in het bekende kamp-uniform te steken en mochten zelfs Rode Kruis-pakketten ontvangen, die zeer gewaardeerd werden.

Na enkele dagen in het kamp zagen we een stel Duitsers, die zich uitgebreid buiten de barakken installeerde en ons op de meest vreemde manier ondervroeg, zoals: Wat doet je vader? Ben je rijk? Heb je joods bloed? Etcetera. Om een paar dagen later te horen dat alle jongens onder een bepaalde leeftijd naar huis mochten. Elke week herhaalde zich dit tafereel en de groep gevangenen werd kleiner en kleiner. Mijn broer Jaap was bijzonder gelukkig en mocht al met een van de eerste groepen naar huis. Waarom hij wel en ik niet is mij nooit duidelijk geworden. We vertelden beide het zelfde verhaal.

Na 3 maanden, toen er nog zo'n 150 man over waren, werd ons verteld dat we naar Duitsland getransporteerd zouden worden om daar als dwangarbeider dienst te doen. Deze mededeling was minder prettig en we werden onder zware bewaking naar het station gebracht. Op het station waren er diverse wakkere knapen die probeerden te ontsnappen en ik geloof zelfs dat 't er een paar lukte. Zoiets was nieuw voor mij, die altijd een beschermd, rustig leven geleid had en eigenlijk nog nooit voor zichzelf had behoeven te denken. 't Maakte mij duidelijk om te allen tijde je ogen goed open te houden en altijd waakzaam te zijn.

Na een lange reis, gedeeltelijk in veewagens, waar de hygiëne niet geweldig was, kwamen we ergens bij Straszbourg terecht en werden ondergebracht in een werkkamp om in een Junker's vliegtuigfabriek te werken, motoren reviseren. Er waren diverse nationaliteiten in het kamp zoals Serviërs en Roemenen. Het was 12 uur werken en 12 uur rusten, 6 dagen per week. Soms 's nachts, soms overdag.

20.09.13.016

1. NAAM: ZWEDEN

2. VOORNAAM (NAMEN): Martius Hendrik van

3. (A) GEBORTE DATUM: 13-9-1920

3. (B) GEBORTE PLAATS: Rotterdam

4. BEROEP/AMBT: Schuursleerling

5. GODSDIENST: Ger.

6. BURGERSCHAP TOEGELIJK STAAT: ongeluud

7. ADRES NAARTE: Ouders: P.C. van Zweden, Frederiklaan 16, Rijswijk 2. B.

FAMILIE BETREKKINGEN:
 Vader: Pieter Cornelis
 Moeder: Bek, Coertruida

8. HANDB/STAND: es e. l. t. v. a. m. k. m. m. m.

9. GEBORTE: }
 DINGTICHTIGHEID: } 11.6-1945 W.A.
 OORZAKEN: }
 VERB. O/D. VOET: } PERDREEL. ~~2000 Res.~~
 VAN DIENSTPL.

10. BEMERKING TOT: M.I. brevet voor Afdelingschef B. Bismarck
m. s. w. f. c. 45. Res. oergeant waarna resp. bevestiging (M. B. 21-7-45-560)
10.4.45 verb. 2e l.c. waarna resp. bevestiging (K. B. 21-8-45-25)

11. WATEN, WAARTOE BETH IN NEDERLAND BEHOORT:
 12. VREDESONDERDEEL IN NEDERLAND:
 13. OORLOGSONDERDEEL IN NEDERLAND: uit Ned. 24-4-43 via Belg., Fr., Duitsl. 201. Sp. en Per. 16-3-44

14. DATEN ANK IN ENG. (ALLES VOOR UIT RED. ANCK. MILITAIRES)

15. TOEW. ONDERDEEL: M. B. 21

16. DIEL FUNCTIE WAARTOE OORDEEL:

17. LICHTING: es s. 1944 ingelijkt
It. 4358 301 Bismarck AI

We kregen een fabrieks Ausweis en op onze vrije dag mochten we de stad Straszbourg in. Dit werd mijn eerste goede kans om te ontvluchten en terug te keren naar Holland. Samen met een student die bij mij op de afdeling werkte, besloten we naar het station te gaan om te zien wat de mogelijkheden waren. We werden niet veel wijzer en schoten iemand aan die kennelijk voor de spoorwegen werkte.

Deze man toonde veel belangstelling in ons, zoveel dat we argwanend werden en dachten dat hij een SSer was. Hij vertelde dat hij vaak in Holland was geweest, maar nu op een kolentrein werkte die via Zwitserland naar Italië reed.

Dit bracht ons op een idee en wij maakten een afspraak om hem nog eens te ontmoeten. We besloten de man dan grondig te ondervragen en als de antwoorden gunstig waren, zouden we hem vragen hoe we naar Zwitserland konden komen. Bij ons volgende gesprek verliep alles gunstig en stelde ik de vraag. Ongelofelijk maar waar, de man had allang op deze vraag zitten wachten. Kennelijk kwam hij uit het district en was hij anti-Duits!

Hij vertelde dat er regelmatig kolentreinen via St.Ludwig door Zwitserland naar Italië gingen en dat we in St/ Ludwig van het perron op de trein moesten springen en ons moesten verschuilen in een remhuisje.

Zo gezegd zo gedaan. Eerst gingen we met de trein naar Muhlhausen, hetgeen erg vlot verliep. Daarna was het een uur of 4 wachten op het station. Dit lange wachten was niet zo gunstig vanwege het risico om gecontroleerd te worden, hetgeen dan ook gebeurde. We zaten met een man of 40 in de wachtkamer toen er twee soldaten binnenstapten om te controleren. Van ontsnappen was geen sprake, dus was 't een kwestie om de zenuwen zoveel mogelijk in bedwang te houden. Gelukkig was een van hen niet bijzonder pienter en toen hij onze identiteitspapieren controleerde begreep hij niet wat hij daarmee aan moest. Hij wilde dit echter niet voor zijn kameraad weten en toen deze over zijn schouder wilde kijken, gaf hij de papieren terug en zei niets. Of zou hij 't wel geweten hebben?

We reisden naar St.Ludwig, wat inderdaad een klein plaatsje was en al spoedig was er geen sterveling meer op het perron te zien, behalve wij tweetjes en twee soldaten, die met honden rondliepen te patrouilleren. Zekerheidshalve gingen wij het plaatsje in. We besloten terug te gaan naar het station en op de trein naar Muhlhausen te wachten, die zes uur later zou vertrekken. Die paar uur wachten zou ons de kans geven om te zien of er inderdaad kolentreinen langskwamen. We verscholen ons in een klein wachtkamertje op het perron en na een uur kwam er een kolentrein in de verte aan. Hoe dichterbij de trein naderde, hoe spannender het werd. De trein kwam inderdaad vlak langs de plek waar we verscholen zaten. Op het juiste moment ontbrak het ons echter aan moed en we bleven zitten. Een poosje later kwam er weer een trein, maar deze kwam niet vlak langs het station, maar passeerde een paar banen verder weg. De trein was reeds voor de helft voorbij toen we de moed bijeen raapten, van het perron afsprongen, naast de trein renden en in een van de remhuisjes sprongen. Dat we niet gezien werden heb ik nooit begrepen.

De trein stopte een heel eind verder en we hoorden Duitse soldaten langslopen. We gingen echter verder en passeerden naar we dachten de Zwitserse grens. Toen we ons veilig waanden sprongen we van de trein, waarbij ik mij lelijk bezeerde. Onze beschermengel was weer aanwezig en een vrouw die op het balkon van haar huis stond, zag ons en zwaaide. Ze nam ons mee naar binnen en vertelde dat als we door de politie gepakt zouden worden we teruggezonden zouden worden naar Duitsland. We waren kennelijk maar een paar kilometer over de Zwitserse grens. Ze belde het Hollands consulaat op en een paar uur later kwam een auto ons ophalen. Vandaar werden we, voorzichtig, met de trein naar Bern gebracht. Op het gezantschap werd verteld dat we naar een prachtig nieuw kamp zouden gaan. Het zou daar een kwestie worden van niet te veel doen, tennissen, zwemmen en zonnebaden. Eenmaal daar aangekomen, in Les Verrières, bleek dat ons prachtige kamp op ca 2 km van de Franse grens lag en buiten de verdedigingslinie van de Zwitsers. Als de Duitsers over de grens waren gekomen, dan hadden ze de inwoners van het kamp mee kunnen nemen zonder al te veel moeite. Toch raakten we tamelijk gauw aan het kampeven gewend. Het was echter geen zwemmen of tennissen, maar op het land werken.

Zelf wilde ik graag verder, naar Spanje, maar mijn vriend voelde er niet veel voor. Ik ontmoette echter iemand anders en samen maakten wij plannen om de grens met Frankrijk over te gaan. Op zekere dag ontmoetten wij een priester, die bereid was ons te helpen. Hij zou voor een gids zorgen om ons over de heuvels te brengen en ons voorzien van een adres in Frankrijk waar we identiteitspapieren zouden kunnen bemachtigen. Daar er veel gelopen moest worden, trainde ik hard in de heuvels rondom het kamp en was na een paar weken fighting-fit. Op een mooie zomeravond, ca 10 uur, gingen we met onze gids de heuvels in. Het was pikkedonker. Rond middernacht, toen we een hond hoorden blaffen, kreeg onze gids de schrik te pakken. Hij wees ons ongeveer de richting aan waarin we verder moesten en verdween. Dit was een moment om spijt te krijgen en aan je lekkere, warme bed te denken ...

De hond hoorde bij een boerderij en al gauw ging het raam open en werd ons in sappig Frans, verteld te verdwijnen. Elk uur passeerde er een Duitse patrouille en de boer wilde niets met ons te maken hebben. Na enkele uren dwalen zagen wij een openstaande schuur, gevuld met hooibalen, en we besloten wat te rusten. 's Morgens werden we gewekt door stemmen en iemand kwam binnen. We namen het risico en vertelden wat we van plan waren. We werden prima ontvangen door de familie. Het bleek dat we veel geluk hadden gehad, dat de schuur altijd openstond, zodat als het regende, de Duitse patrouille er in kon schuilen.

De zoon des huizes begeleidde ons naar het dichtstbijzijnde dorp, waar we ons identiteitsbewijs moesten halen. Dit bleek in een café-restaurant te zijn, dat tot onze schrik vol Duitse soldaten zat. Niemand zei echter iets, we noemden het paswoord, werden naar boven verwezen en kregen onze papieren, die we trouwens nooit hebben hoeven gebruiken.

Vandaar ging het naar het zuiden, veel lopen en af en toe met de trein. Een paar keer dachten we gepakt te zullen worden, maar telkens liep het goed af. Na 7 uur mocht niemand meer de straat op en het was de kunst om tijdig bij een priester aan te kloppen en dan proberen om daar te blijven slapen. Eindelijk kwamen we in Toulouse terecht, waar mijn vriend het adres had van het oud-hollands consulaat. We dachten dat het ergste nu voorbij was. We werden er erg gastvrij ontvangen en een charmante jongedame bracht ons naar een hotelletje ten zuiden van Toulouse. Daar werd ons verteld te wachten totdat we verder bericht zouden ontvangen. Kennelijk was de consul in contact met de ondergrondse, die er voor zorgde dat neergeschoten vliegeniers en andere vluchtelingen de Spaanse grens overkwamen.

Midden in de nacht werden we wakker gemaakt en moesten we vertrekken, nog verder naar het zuiden. Daar ontmoetten we een stuk of 20 andere mensen. De meeste waren Amerikaanse en Engelse vliegers, plus een paar Australiërs. De volgende avond zou de tocht over de Pyreneeën beginnen onder leiding van een viertal mensen uit Baskenland. Ze waren smokkelaars die naar Spanje vluchtelingen meenamen en op de terugweg goederen. Ze droegen zwarte baretten, lange capes en revolvers op de heup. Erg imponerend.

Ons werd verteld dat het erg donker zou zijn, dat we elkaar goed in de gaten moesten houden en dat het 't beste was om een zakdoek op je rug te spelden, zodat degene die achter je liep je kon zien. Mocht je de groep kwijtraken, dan werd er niet gewacht, dat was te gevaarlijk. 't Was inderdaad donker en het duurde dan ook niet lang of ik verloor mijn voorganger uit het oog en zakte tot mijn knieën weg in een moeras. Het werd een lange klim en heel erg steil. 't Ging dwars over de Pyreneeën en het duurde drie dagen. Een zeldzaam mooie tocht als je het op je gemak had kunnen doen, maar nu was het dodelijk vermoeiend en er waren dan ook verscheidene bij die niet zo getraind waren en het bijzonder moeilijk hadden. Er moesten diverse malen bergriivertjes overgestoken worden en enige van ons, dodelijk vermoeid, vielen in het ijsskoude water en kregen geen kans om zich te drogen. Er kon niet gewacht worden.

Eindelijk kwamen we in Andorra aan, waar we de gast waren van, naar ik meen, de president van Andorra. Het was een leuk hotel en we genoten ten volle. Vandaar ging het Spanje in, waar we gearresteerd werden en prompt de gevangenis in gingen.

Er waren honderden vluchtelingen, meestal Fransen. Ook waren er gevangenen uit de Spaanse Burgeroorlog. Deze mensen werd minder goed behandeld en indien er iets fout ging, kwam de zweep erbij. We sliepen op de stenen vloer en 's avonds voor je ging slapen omringde je je "bed" met water, ter bescherming tegen de luizen. Er waren meer luizen dan zandkorrels op het strand. Het eerste wat er gedaan werd als je binnentrad was dan ook het hoofd kaalscheren, hetgeen reuze hilariteit opwekte bij de gevangenen die er al waren. Het was nu eind 1943 en de oorlog begon er anders uit te zien. De Duitsers wonnen niet meer en de fascistische regering in Spanje veranderde ook haar houding. Na een week of zes werden we vrijgelaten en konden we naar Madrid vertrekken. Ofschoon we daar bijzonder goed verzorgd werden door de Hollandse ambassade wilden we toch graag doorgaan naar Engeland.

Met een heel stel Hollanders, ca 150 man, gingen we per trein via Portugal naar Gibraltar. Er waren nagenoeg geen vrouwen in Gibraltar en 't was een ruw geheel. Er werd erg veel gedronken en er waren veelvuldig vechtpartijen. We werden in een school ondergebracht, maar ik was enorm gelukkig, want ik had een opleiding gehad op de zeevaartschool, werd als officier behandeld en ondergebracht in een uitstekend hotel. Deze goede behandeling ging door toen we na een maand of twee met een convooi naar Engeland gingen. Dit convooi was een invasieconvooi met 16 grote passagiersschepen, gevuld met Amerikaanse soldaten die naar Engeland gingen. Het was een indrukwekkend gezicht om, overdag, dit convooi te zien met zware begeleiding van allerlei oorlogsschepen.

Eenmaal in Engeland aangekomen werden we ondervraagd om te zien of er misschien Duitse spionnen onder ons verscholen zaten en er werd inderdaad iemand gepakt die voor de Duitsers werkte.

Het gevoel om vrij in Londen te kunnen lopen was geweldig. Als Engelandvaarders mochten we het wapen kiezen waarbij we wilden dienen en ik koos de luchtmacht, waar ik een opleiding als waarnemer/bombardier genoot. De oorlog was afgelopen in de week dat wij onze training beëindigden. Ongeveer een maand later mochten we een trip naar Holland maken, waar ik midden in de nacht thuis aankwam en wonder boven wonder mijn hele familie in goede gezondheid aantrof. Het was een geweldig weerzien.

De onrust bleef echter bij me en in 1952 besloten mijn verloofde, die een paar jaar in een Japans kamp in Indonesië had doorgebracht, en ik naar Nieuw Zeeland te emigreren, waar we nu nog wonen en bijzonder gezegend zijn.

Agnes Dessing en Bram Grisnigt

ENGELANDVAARDER JAAP HINDERINK ONTVANGT NA 67 JAAR OORLOGSHERINNERINGSKRUIS

Op 27 november 2017 werd aan de 94-jarige Engelandvaarder Jaap Hinderink door de burgemeester van zijn woonplaats Laren het Oorlogsherinneringskruis met de gesp 'Oorlogsvluchten 1940-1945' uitgereikt.

Het kruis was hem al in 1951 toegekend door de minister van Oorlog en opgestuurd naar de burgemeester van zijn toenmalige woonplaats Schoonebeek. Maar Jaap Hinderink had toen de onderscheiding niet in ontvangst kunnen nemen omdat hij even tevoren naar Nederlands Nieuw-Guinea was vertrokken.

Op het gemeentehuis van Schoonebeek heeft men vervolgens de onderscheiding opgeborgen totdat hij weer zou terugkeren. Dat opbergen gebeurde klaarblijkelijk zo grondig dat de uitreiking met de onderscheiding in de vergetelheid raakte.

Het dossier met de onderscheiding en oorkonde belandde in het archief van de gemeente Schoonebeek, en pas na de gemeentelijke herindeling -Schoonebeek kwam bij de gemeente Emmen en het archief van Schoonebeek verhuisde mee naar Emmen- vond een archiefmedewerker de onderscheiding bij de herinventarisatie van het Schoonebeekse archief.

Jaap Hinderink werd in 1923 geboren te Assen. Hij vertrok uit Nederland op 27 oktober 1941 samen met twee vrienden van hem uit Zwolle , Berend Jan Veenstra en Willem Inkelaar. Zij wilden eerst naar Zwitserland gaan, maar dat werd hun afgeraden. Bij Arbois in Frankrijk staken ze met behulp van een passeur de demarcatielijn over. Ze werden in de trein naar Lyon gearresteerd en belandden zo in een gevangenis te Macon. Op 24 december 1941 moesten ze verschijnen voor de rechtbank en werden vervolgens diezelfde dag vrijgelaten. De standaardstraf van één maand gevangenis voor illegaal verblijf in Frankrijk was ruimschoots voldaan. Onder begeleiding van Sally Noach van het Office Néerlandais te Lyon reisden zij vervolgens naar het Nederlandse opvangcentrum te Toulouse, waar ze op eerste Kerstdag aankwamen.

Ze vonden het daar maar niks. Naar Spanje gaan leek onmogelijk, Zwitserland leek eveneens afgesloten; ze besloten terug te reizen naar Besançon om te zien of er toch een mogelijkheid was om de Zwitserse grens over te steken en zo niet, om dan terug te keren naar Nederland om daar via een verzetsorganisatie aan een goede route naar Engeland te komen. Maar in de buurt van Loches, nog vóór de demarcatielijn, nog in Vichy-Frankrijk, werden zij gearresteerd door de Franse gendarmerie en opgesloten in de gevangenis van Brizay. Na veertien dagen werden ze overgeplaatst naar een strafkamp te Egletons in de Corrèze, de 101e Groupe de discipline. Daar was het moeilijk. Hard werken, weinig eten. De een kreeg schurft, de ander enkele zweren; er was een slechte medische behandeling. Jos Testers, het hoofd van het Office Néerlandais in Toulouse, wist hen op 24 april 1942 weer naar Toulouse te krijgen ondanks zijn verwijt dat ze eerder niet naar hem hadden geluisterd en tegen zijn advies toch weggegaan waren.

Jaap Hinderink vertrok met Veenstra op 22 september 1942 naar Bilbao, Inkelaar volgde een week later; daar gingen ze op 1 oktober 1942 aan boord van de Buena Esperanza naar Curaçao en vervolgens naar Amerika. Daar scheidten zich de wegen van de drie vrienden: Veenstra en Inkelaar reisden door naar Jacksonville voor een vliegeropleiding; Jaap Hinderink ging vanuit Canada naar Engeland waar hij op 17 maart 1943 aankwam.

Jaap Hinderink kreeg in Engeland een opleiding tot geheim agent en werd in de nacht van 28 op 29 augustus 1944 in de buurt van Voorthuizen gedropt samen met Jaap Beekman en Joop Luykenaar. Hinderink verplaatste zich naar Hellendoorn in Overijssel waar hij instructies gaf in het gebruik van wapens en in het saboteren van de Duitse oorlogsmachine. Zoals met iedere geheim agent geschiedde, ontkwam ook Jaap Hinderink meerdere keren ternauwernood aan arrestatie.

Hij moest diverse keren van verblijfplaats wisselen en uiteindelijk een poosje in Zwolle onderduiken. Na nog een heftig en uren durend gevecht om een brug bij Vroomshoop op 5 april 1945 werden Jaap Hinderink en zijn medestanders door een Canadese tankeenheid ontzet en bevrijd. Jaap Hinderink belandde via het Canadese hoofdkwartier te Grave op 15 april 1945 weer in Londen. Zijn missie zat er op.

Jaap Hinderink is drager van onder meer het Kruis van Verdienste, de Bronzen Leeuw en de King's Medal for Courage in the Cause of Freedom. Daar is dan nu eindelijk ook het Oorlogsherinneringskruis bij gekomen.

Sierk Plantinga